Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

4. rujna 2025.*

„Žalba – Tužba za poništenje – Članak 19. Statuta Suda Europske unije – Zastupanje nepovlaštenih stranaka u postupcima po izravnim tužbama pred sudovima Europske unije – Partner u odvjetničkom društvu koji zastupa to društvo – Odvjetnik koji ima svojstvo treće strane u odnosu na tužitelja – Presumpcija neovisnosti – Obaranje presumpcije – Uvjeti”

U predmetu C-776/22 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 20. prosinca 2022.,

Studio Legale Ughi e Nunziante, sa sjedištem u Rimu (Italija), koji zastupaju L. Cascone, A. Clemente, F. De Filippis, i A. Marega, *avvocati*,

žalitelj,

a druge stranke u postupku su:

Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO), koji zastupaju D. Hanf, R. Raponi i D. Stojanova-Valhanova, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

koji podupire:

Europska komisija, koju zastupaju F. Erlbacher, P. Stancanelli i C. Urraca Caviedes, u svojstvu agenata,

intervenijent u žalbenom postupku,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, T. von Danwitz, potpredsjednik, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, S. Rodin, A. Kumin i N. Jääskinen (izvjestitelj), predsjednici vijeća, A. Arabadjiev, E. Regan, N. Piçarra, F. Schalin, S. Gervasoni, N. Fenger i R. Frendo, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postupka: talijanski

uzimajući u obzir pisani postupak,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 27. veljače 2025.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Svojom žalbom Studio Legale Ughi e Nunziante, odvjetničko društvo osnovano na temelju talijanskog prava (u daljnjem tekstu: odvjetničko društvo), zahtijeva ukidanje rješenja Općeg suda Europske unije od 10. listopada 2022., Studio Legale Ughi e Nunziante/EUIPO – Nunziante i Ughi (UGHI E NUNZIANTE) (T-389/22, u daljnjem tekstu: pobijano rješenje, EU:T:2022:662), kojim je taj sud odbacio kao očito nedopuštenu njegovu tužbu za poništenje odluke petog žalbenog vijeća Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) od 8. travnja 2022. (predmet R 407/2021-5) vezano uz postupak opoziva žiga Ughi e Nunziante (u daljnjem tekstu: sporna odluka) koji je pokrenulo odvjetničko društvo.

Pravni okvir

2 U skladu s člankom 19. prvim do četvrtim stavkom Statuta Suda Europske unije:

„Države članice i institucije [Europske] [u]nije pred Sudom zastupa zastupnik, koji se imenuje za svaki pojedinačni predmet; zastupniku može pomagati savjetnik ili pravnik.

Države koje su stranke [Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (u daljnjem tekstu: Sporazum o EGP-u)], a nisu države članice, i u tom Sporazumu navedeno nadzorno tijelo [Europskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA)] zastupane su na isti način.

Ostale stranke mora zastupati pravnik.

Samo pravnik koji je ovlašten zastupati pred sudom države članice ili druge države koja je stranka [Sporazuma o EGP-u] može pred Sudom nastupiti kao zastupnik ili savjetnik neke stranke.”

3 Članak 21. Statuta Suda Europske unije određuje:

„Postupak pred Sudom pokreće se pisanom tužbom upućenom tajniku. Tužba sadržava ime i stalnu adresu podnositelja, položaj potpisnika, ime stranke ili imena stranaka protiv koje se podnosi tužba, predmet spora, tužbeni zahtjev i kratak opis razloga na kojima se temelji tužba.

Tužbi mora biti priložen, kada je to prikladno, akt čije se poništenje zahtijeva ili, u okolnostima iz članka 265. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, isprava kojom se dokazuje datum poziva predviđenog u tim člancima. Ako navedeni dokumenti nisu priloženi tužbi, tajnik poziva zainteresiranu stranku da ih dostavi u razumnom roku, ali u tom slučaju prava stranke ne prestaju čak i ako se navedeni dokumenti dostave nakon isteka roka određenog za pokretanje postupka.”

4 U skladu s člankom 53. prvim stavkom Statuta Suda Europske unije, glava III. tog Statuta, u kojoj se nalaze odredbe navedene u točkama 2. i 3. ove presude, primjenjuje se na postupak pred Općim sudom.

5 Članak 51. Poslovnika Općeg suda, naslovljen „Obveza zastupanja”, predviđa:

„1. Stranke mora zastupati agent ili odvjetnik, u skladu s uvjetima predviđenim člankom 19. Statuta [Suda Europske unije].

2. Odvjetnik koji zastupa stranku ili joj pomaže, u tajništvu polaže dokument kojim se potvrđuje da je ovlašten za zastupanje pred sudovima države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o EGP-u, osim ako je takav dokument već položen radi otvaranja korisničkog računa za e-Curiju.

3. Odvjetnici koji zastupaju stranku koja je pravna osoba privatnog prava moraju u tajništvu položiti punomoć koju je izdala ta osoba.

4. Ako dokument iz stavka 2. ili onaj iz stavka 3. nije položen, tajnik određuje stranci o kojoj je riječ razuman rok da ga podnese. U slučaju da ni po isteku tog roka nisu podneseni traženi dokumenti, Opći sud odlučuje izaziva li nepoštovanje formalnosti o kojoj je riječ formalnu nedopuštenost tužbe ili podneska ili dovodi do zaključka da odvjetnik ne zastupa stranku o kojoj je riječ ili joj ne pomaže.”

6 Članak 55. tog poslovnika, naslovljen „Isključenje iz postupka”, glasi ovako:

„1. Ako Opći sud smatra da je ponašanje agenta, savjetnika ili odvjetnika pred Općim sudom nespojivo s dostojanstvom Općeg suda ili zahtjevima dobrog sudovanja, ili ako se agent, savjetnik ili odvjetnik služi pravima koja ima na temelju svoje funkcije u svrhu različitu od one zbog koje su mu takva prava priznata, on o tome obavještava osobu o kojoj je riječ. […]

2. Iz istih razloga Opći sud u svakom trenutku, nakon što sasluša osobu o kojoj je riječ, može obrazloženim rješenjem isključiti iz postupka agenta, savjetnika ili odvjetnika. Takvo rješenje je odmah izvršno.

3. Kad je agent, savjetnik ili odvjetnik isključen iz postupka, s postupkom se zastaje do isteka roka koji određuje predsjednik kako bi se omogućilo zainteresiranoj stranci da odredi drugog agenta, savjetnika ili odvjetnika.

[…]”

7 Članak 78. navedenog poslovnika, koji uređuje „priloge tužbi”, određuje:

„1. Tužbi se po potrebi prilažu dokumenti navedeni u članku 21. stavku 2. Statuta [Suda Europske unije].

[…]

5. Tužbi se prilažu dokumenti iz članka 51. stavaka 2. i 3.

6. Ako tužba nije u skladu s pretpostavkama iz stavaka 1. do 5., tajnik tužitelju određuje razuman rok za podnošenje gore navedenih dokumenata. Ako nedostatak ne bude otklonjen u za to određenom roku, Opći sud odlučuje izaziva li neispunjenje tih pretpostavki formalnu nedopuštenost tužbe.”

Okolnosti spora

8 Okolnosti spora mogu se sažeti na sljedeći način.

9 Odvjetničko društvo podnijelo je 26. rujna 2017. EUIPO-u zahtjev za opoziv verbalnog žiga Europske unije UGHI E NUNZIANTE za sve usluge za koje je taj žig bio registriran.

10 Odlukom od 23. veljače 2021. Odjel za poništaje EUIPO-a prihvatio je taj zahtjev za sve usluge, osim za „pravne usluge” iz razreda 45. u smislu Nicanskog sporazuma o međunarodnoj klasifikaciji proizvoda i usluga radi registracije žigova od 15. lipnja 1957., kako je revidiran i izmijenjen.

11 Odvjetničko društvo je dana 1. ožujka 2021. podnijelo žalbu EUIPO-u protiv te odluke samo u dijelu u kojem je zahtjev za opoziv bio odbijen.

12 EUIPO-ovo peto žalbeno vijeće spornom je odlukom odbilo žalbu.

Postupak pred Općim sudom i pobijano rješenje

13 Odvjetničko društvo je 1. srpnja 2022. tajništvu Općeg suda podnijelo tužbu kojom je pokrenulo postupak za poništenje sporne odluke.

14 Opći je sud pobijanim rješenjem odbacio tu tužbu kao očito nedopuštenu.

15 U točki 5. tog rješenja Opći sud je osobito podsjetio na to da, u skladu s trećim i četvrtim stavkom članka 19. Statuta Suda Europske unije, stranke koje nisu države članice i institucije Europske unije, države stranke Sporazuma o EGP-u i Nadzorno tijelo EFTA-e, mora zastupati odvjetnik, a samo odvjetnik ovlašten za zastupanje pred sudovima države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o EGP-u može zastupati stranku pred sudovima Unije.

16 U točki 6. navedenog rješenja Opći je sud pojasnio da iz teksta članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije, osobito upotrebe izraza „zastupati”, kao i iz točke 44. presude od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA (C-110/21 P, EU:C:2022:555), proizlazi da „stranka” u smislu te odredbe, bez obzira na njezino svojstvo, nije ovlaštena samostalno nastupati pred sudom Unije, već se mora koristiti uslugama treće osobe, i to čak i ako je ta stranka odvjetnik koji je ovlašten zastupati pred nacionalnim sudom.

17 U točki 7. i sljedećim točkama istog rješenja podsjetio je na razloge zbog kojih to doslovno tumačenje potvrđuju i kontekst u kojem se ta odredba nalazi i cilj koji se njome nastoji postići.

18 Upućujući osobito na točku 47. presude od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA (C-110/21 P, EU:C:2022:555), Opći je sud tako u točki 9. pobijanog rješenja ocijenio da je cilj zadaće odvjetničkog zastupanja navedene u trećem i četvrtom stavku članka 19. Statuta Suda Europske unije, koje se obavlja u interesu dobrog sudovanja, prije svega da se na najbolji način zaštite i brane interesi opunomoćitelja, posve neovisno i uz poštovanje zakona, pravila struke i etičkih pravila.

19 U točki 10. tog rješenja Opći je sud zatim utvrdio da se definicija pojma „neovisnost” odvjetnika promijenila u kontekstu zastupanja pred sudovima Unije, pri čemu je prevladavajući kriterij u tom pogledu sada zaštita i obrana interesa stranke.

20 U točki 11. navedenog rješenja Opći je sud podsjetio na to da se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, zahtjev neovisnosti odvjetnika ne definira samo negativno, odnosno nepostojanjem odnosa zaposlenja između odvjetnika i njegove stranke, već i pozitivno, odnosno upućivanjem na etička pravila.

21 U točkama 12. i 13. istog rješenja pojasnio je, s obzirom na vlastitu sudsku praksu i sudsku praksu Suda, kao prvo, da taj zahtjev neovisnosti, u posebnom kontekstu članka 19. Statuta Suda Europske unije, nužno podrazumijeva nepostojanje odnosa zaposlenja između odvjetnika i njegove stranke, kao drugo, da se navedeni zahtjev primjenjuje i ako je zastupana stranka odvjetničko društvo i, kao treće, da taj zahtjev ne podrazumijeva nepostojanje bilo kakve veze između odvjetnika i njegove stranke, nego samo one veze kojom se očito ugrožava odvjetnikova sposobnost da izvršava svoju zadaću obrane tako da na najbolji način služi interesima svoje stranke, uz poštovanje zakona, pravila struke i etičkih pravila.

22 Opći sud je tako u točkama 15. i 16. pobijanog rješenja utvrdio da je u ovom slučaju žalitelj, koji je odvjetničko društvo, za svoje zastupanje odredilo tri odvjetnika koji su radili u tom društvu u svojstvu partnera. Smatrao je da to svojstvo nije u skladu sa zahtjevima neovisnosti koji se propisuju za zastupanje tog društva pred sudovima Unije.

23 Opći je sud stoga u točki 17. tog rješenja ocijenio da su tužbu kojom se pokreće postupak potpisali odvjetnici koji nisu imali svojstvo treće osobe neovisne u odnosu na tužitelja, tako da tužba nije bila podnesena u skladu s člankom 19. trećim i četvrtim stavkom Statuta Suda Europske unije i člankom 51. stavkom 1. Poslovnika Općeg suda.

24 Naposljetku, u točki 18. pobijanog rješenja Opći je sud smatrao da nepoštovanje obveze zastupanja po odvjetniku ovlaštenom za zastupanje pred sudom države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o EGP-u nije jedan od zahtjeva koji se može ispraviti nakon isteka roka za podnošenje tužbe, u skladu s člankom 21. drugim stavkom Statuta Suda Europske unije i člankom 78. stavkom 6. Poslovnika Općeg suda.

Postupak pred Sudom i zahtjevi stranaka u žalbenom postupku

25 Žalbom podnesenom tajništvu Suda 20. prosinca 2022. odvjetnički društvo pokrenulo je predmetni žalbeni postupak protiv pobijanog rješenja, u prilog kojoj ističe tri žalbena razloga.

26 Aktima podnesenima istog dana zatražio je, s jedne strane, na temelju članka 170.a stavka 1. Poslovnika Suda, da se njegova žalba dopusti, u skladu s člankom 58.a Statuta Suda Europske unije i, s druge strane, na temelju članka 95. stavka 2. tog poslovnika, da se njegovo ime i imena drugih odvjetnika navedena u žalbi anonimiziraju.

27 Odlukom od 4. siječnja 2023. Sud je odbio zahtjev za anonimizaciju.

28 Rješenjem Suda od 8. svibnja 2023., Studio Legale Ughi e Nunziante/EUIPO (C-776/22 P, EU:C:2023:441), žalba je dopuštena samo u dijelu u kojem se odnosi na drugi i treći žalbeni razlog.

29 Odlukom predsjednika Suda od 18. rujna 2023. Europskoj komisiji je odobreno da intervenira u spor u potporu EUIPO-ovu zahtjevu.

30 Svojom žalbom žalitelj od Suda zahtijeva da:

– kao glavno, prihvati drugi žalbeni razlog te ili ukine pobijano rješenje ili utvrdi valjanost zastupanja žalitelja u sudskom postupku po odvjetnicima koje je opunomoćio za podnošenje tužbe Općem sudu i, slijedom toga, vrati predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje o meritumu;

– podredno, prihvati treći žalbeni razlog te ili ukine pobijano rješenje ili odluči da odvjetničko društvo ima pravo nastaviti postupak uz asistenciju odvjetnika koji nije jedan od partnera u njegovom odvjetničkom društvu i, slijedom toga, vratiti predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje o meritumu, te

– naloži EUIPO-u snošenje troškova žalbenog postupka.

31 EUIPO od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– naloži odvjetničkom društvu snošenje troškova.

32 Komisija također zahtijeva da se žalba odbije i da se žalitelju naloži snošenje troškova postupka.

O žalbi

33 Drugi žalbeni razlog koji je žalitelj istaknuo u prilog svojoj žalbi temelji se na povredi članka 19. Statuta Suda Europske unije i članka 51. Poslovnika Općeg suda. Treći žalbeni razlog temelji se na povredi članaka 47. i 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima te eventualno članka 51. stavka 4. i članka 55. stavka 1. Poslovnika Općeg suda. Kao što je navedeno u točki 28. ove presude, žalba je dopuštena samo u dijelu u kojem se odnosi na drugi i treći žalbeni razlog.

Argumentacija stranaka

34 Svojim drugim žalbenim razlogom žalitelj u bitnome prigovara Općem sudu da je pogrešno protumačio članak 19. Statuta Suda Europske unije i članak 51. Poslovnika Općeg suda. Ovaj žalbeni razlog sastoji se od dvaju dijelova.

35 Prvim dijelom žalitelj prigovara Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava time što je u točki 17. pobijanog rješenja ocijenio da tužba u prvostupanjskom postupku nije bila podnesena u skladu s, osobito, člankom 19. četvrtim stavkom Statuta Suda Europske unije, prema kojem samo odvjetnik ovlašten za zastupanje pred sudom države članice može pred Sudom nastupiti kao zastupnik ili savjetnik neke stranke. Naime, žalitelj tvrdi da je podnio sve dokumente koji dokazuju da su odvjetnici koje je opunomoćio da ga zastupaju upisani u odvjetničku komoru u Rimu (Italija) i da su stoga ovlašteni zastupati pred talijanskim sudovima, poštujući time uvjet koji se zahtijeva predmetnom odredbom.

36 Drugim dijelom žalitelj prigovara Općem sudu da je pogrešno protumačio članak 19. treći stavak Statuta Suda Europske unije u dijelu u kojem je ocijenio da odvjetnici koji su partneri u odvjetničkom društvu nemaju potrebnu neovisnost u odnosu na to društvo kako bi ga mogli zastupati u okviru postupka pred sudovima Unije, što je protivno sudskoj praksi Suda i osobito presudi od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA (C-110/21 P, EU:C:2022:555).

37 U okviru tog drugog dijela žalitelj tvrdi, kao prvo, da sudska praksa koja se odnosi na „samozastupanje" pred sudovima Unije, navedena u točkama 6. i 8. pobijanog rješenja, nije relevantna u okolnostima ovog slučaja.

38 Naime, odvjetničko društvo pod nazivom „Studio Legale Ughi e Nunziante", u skladu s nacionalnim pravom koje uređuje to područje, predstavlja samostalni pravni subjekt u odnosu na svoje članove. Prema žaliteljevu mišljenju, „samozastupanje" bi postojalo samo da je kao svojeg odvjetnika odredio svojeg zakonskog zastupnika. Međutim, kao što je to i sam Opći sud utvrdio u točki 15. pobijanog rješenja, to ovdje nije slučaj.

39 Kao drugo, žalitelj u bitnome tvrdi da se, u skladu s novijom sudskom praksom Suda, ne može pretpostaviti da odvjetnik koji je partner u odvjetničkom društvu nema potrebnu neovisnost kako bi mogao zastupati to društvo pred sudovima Unije.

40 U tom pogledu žalitelj najprije ističe da, kako bi se utvrdilo ispunjava li odvjetnik zahtjev neovisnosti, kako je tumačen u toj novijoj sudskoj praksi, ponajprije valja ocijeniti može li on zaštititi interese stranke koja ga je odredila kao svojeg zastupnika. Usto smatra da zahtjev neovisnosti odvjetnika treba ocjenjivati na poseban način kada je tužitelj odvjetničko društvo.

41 Nadalje, žalitelj tvrdi da, dok pojam „odvjetnik" u smislu članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije treba tumačiti autonomno, kriterije koji se zahtijevaju za utvrđivanje neovisnosti odvjetnika, odnosno nepostojanje odnosa zaposlenja i upućivanje na pravila struke i etička pravila, treba naprotiv razmotriti uzimajući u obzir relevantno nacionalno zakonodavstvo, to više ako u tom području ne postoje pravila prava Unije.

42 U tom pogledu žalitelj pojašnjava, s jedne strane, da u talijanskom pravu obavljanje odvjetničke djelatnosti nije spojivo s bilo kojim radnim odnosom koji podrazumijeva odnos podređenosti, tako da ne postoji nikakav odnos zaposlenja između odvjetničkog društva i odvjetnika koji u njemu ima status partnera. S druge strane, usluga koju žalitelju pružaju osobe koje su partneri u njegovom društvu u skladu je s mjerodavnim nacionalnim zakonodavstvom, kao i s etičkim pravilima odvjetničke djelatnosti, kojima se nalaže obveza neovisnosti.

43 Naposljetku, s obzirom na prethodno navedeno, žalitelj smatra da bi u ovom slučaju do povrede zahtjeva neovisnosti odvjetnika moglo doći samo zbog postojanja sukoba interesa i vanjskih pritisaka ili miješanja u rad triju odvjetnika koje je on odredio da ga zastupaju. U vezi s mogućim sukobom interesa, on smatra da u posebnom slučaju u kojem odvjetnik koji je ujedno i partner u društvu koje zastupa, ne postoji sukob interesa, nego prevladava zajednički interes.

44 EUIPO, koji podupire Komisija, smatra da drugi žalbeni razlog treba odbiti.

45 EUIPO najprije ističe da, suprotno onomu što tvrdi žalitelj, Opći sud u pobijanom rješenju nije doveo u pitanje činjenicu da su odvjetnici koje je ta stranka opunomoćila bili ovlašteni zastupati pred talijanskim sudovima.

46 Nadalje, podsjeća na to da iz teksta članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije proizlazi to da stranka mora biti „zastupana”, što podrazumijeva da ona nije ovlaštena sama postupati, nego se mora koristiti uslugama treće osobe. Tvrdi da to potvrđuje kontekst u kojem treba tumačiti tu odredbu jer stranka i njezin zastupnik ne mogu biti ista osoba. Usto, EUIPO ističe da je cilj obveznog zastupanja po odvjetniku, s jedne strane, spriječiti samostalno nastupanje privatnih stranaka pred sudom i, s druge strane, zajamčiti zastupanje pravnih osoba po zastupniku koji je u dovoljnoj mjeri odvojen od pravne osobe koju zastupa. Pobijano rješenje prema njegovu se mišljenju temelji ponajprije na činjenici da se odvjetnici zaduženi za zastupanje žalitelja pred Općim sudom nisu mogli smatrati neovisnim trećim osobama, s obzirom na to da su bili partneri u društvu koje je žalitelj.

47 Naposljetku, EUIPO pojašnjava da zahtjev neovisnosti odvjetnika treba tumačiti, s jedne strane, negativno jer se njime zabranjuje postojanje odnosa zaposlenja između odvjetnika i njegove stranke te, s druge strane, pozitivno odnosno tako da upućuje na profesionalni etički kodeks. Taj se zahtjev po njegovu mišljenju ne smije shvatiti kao nepostojanje bilo kakve povezanosti odvjetnika sa strankom, nego samo kao nepostojanje onih veza kojima se očito ugrožava njegova sposobnost za obavljanje zadaće obrane, uz što bolje služenje interesima njegove stranke. U ovom slučaju EUIPO smatra da to što su tri odvjetnika ujedno i partneri u društvu koje zastupaju, i koji je tužitelj pred Općim sudom, podrazumijeva da oni u tom društvu imaju važne upravljačke i financijske ovlasti. Tvrdi da ta okolnost nedvojbeno dovodi u pitanje neovisnost tih odvjetnika i očito ugrožava sposobnost obavljanja njihovih zadaća, s obzirom na to da svojstvo odvjetnika imenovanom zastupniku ne daje samo po sebi dovoljnu neovisnost u smislu članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije.

48 Komisija, koja je intervenirala u potporu EUIPO-u, također ističe da iz sudske prakse Suda proizlazi da, ako pravnu osobu u sudskom postupku zastupaju odvjetnici koji nisu dovoljno odvojeni od te pravne osobe i čiji se interesi preklapaju s interesima te pravne osobe, to nije u skladu sa zahtjevima iz članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije. U ovom slučaju činjenica da odvjetnici koji su potpisali tužbu kojom se pokreće postupak u ime odvjetničkog društva, tužitelja pred Općim sudom, imaju svojstvo partnera u tom društvu, podrazumijeva da između te stranke i njezinih zastupnika ne postoji dovoljna razina odvojenosti.

Ocjena Suda

49 Valja podsjetiti na to da članak 19. treći i četvrti stavak Statuta Suda Europske unije, koji se u skladu s člankom 53. tog statuta primjenjuje na postupak pred Općim sudom, predviđa dva različita i kumulativna uvjeta u pogledu zastupanja pred sudovima Unije stranaka koje nisu obuhvaćene prvim i drugim stavkom tog članka 19., odnosno tzv. „nepovlaštenih” stranaka. U skladu s prvim uvjetom, utvrđenim u trećem stavku članka 19., te stranke mora „zastupati odvjetnik”. Prema drugom uvjetu, utvrđenom u četvrtom stavku istog članka, stranku pred sudovima Unije može zastupati ili je savjetovati samo odvjetnik koji je ovlašten zastupati pred sudom države članice ili druge države koja je stranka Sporazuma o EGP-u.

Prvi dio drugog žalbenog razloga, koji se temelji na povredi članka 19. četvrtog stavka Statuta Suda Europske unije

50 Kad je riječ o drugom kumulativnom uvjetu vezanom uz valjanost zastupanja nepovlaštene stranke pred sudovima Unije, predviđenom u članku 19. četvrtom stavku Statuta Suda Europske unije, koji se odnosi na ovlaštenje odvjetnika da zastupa pred sudovima države članice, Sud je već

ocijenio da iz teksta te odredbe proizlazi da smisao i doseg tog uvjeta treba tumačiti upućivanjem na predmetno nacionalno pravo (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 56. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

51 U ovom je slučaju nesporno da su odvjetnici koje je žalitelj opunomoćio imali ovlaštenje za zastupanje pred talijanskim sudovima, u skladu s nacionalnim pravilima kojima se uređuje to područje.

52 Stoga je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je u točki 17. pobijanog rješenja ocijenio da tužba u prvostupanjskom postupku nije bila podnesena u skladu sa člankom 19. četvrtim stavkom Statuta Suda Europske unije.

53 Prema tome, prvi dio drugog žalbenog razloga treba prihvatiti.

Drugi dio drugog žalbenog razloga, koji se temelji na povredi članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije

54 Kad je riječ o prvom kumulativnom uvjetu vezanom uz valjanost zastupanja nepovlaštenih stranaka pred sudovima Unije, predviđenom u članku 19. trećem stavku Statuta Suda Europske unije, koji se sastoji od obveze tih stranaka da ih „zastupa odvjetnik”, prema ustaljenoj sudskoj praksi, s obzirom na to da ta odredba ne upućuje na pravo država članica, pojam „odvjetnik” valja tumačiti autonomno i ujednačeno u čitavoj Uniji, vodeći računa ne samo o tekstu navedene odredbe nego i o njezinu kontekstu i cilju (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 57. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 43.).

55 U tom kontekstu Sud je ocijenio, kao prvo, da kako iz teksta navedene odredbe, a osobito iz uporabe izraza „zastupati”, tako i iz njezina konteksta proizlazi da „stranka” u smislu te odredbe, bez obzira na svoje svojstvo, nije ovlaštena samostalno nastupati pred sudom Unije, već se mora koristiti uslugama treće osobe, pri čemu potonja mora biti „odvjetnik” (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 58. i 60., te od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 44. i 45.).

56 To je tumačenje u skladu s ciljem uvjeta predviđenog u članku 19. trećem stavku Statuta Suda Europske unije, a to je, s jedne strane, sprečavanje samostalnog nastupanja privatnih stranaka pred sudovima bez posrednika, i, s druge strane, osiguravanje zastupanja pravnih osoba po zastupniku koji je u dovoljnoj mjeri odvojen od pravne osobe koju zastupa (presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 61. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 46.).

57 Kao drugo, Sud je ocijenio da je cilj zadaće „odvjetničkog” zastupanja, u smislu trećeg stavka članka 19. Statuta Suda Europske unije, prije svega da se na najbolji način zaštite i brane interesi opunomoćitelja, posve neovisno i uz poštovanje zakona, pravila struke i etičkih pravila (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 62. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 47.).

58 Kao što je to nezavisni odvjetnik u bitnome istaknuo u točkama 46. do 52. svojeg mišljenja, iz sudske prakse Suda proizlazi da prvi kumulativni uvjet iz članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije, koji se sastoji od obveze nepovlaštenih stranaka da ih „zastupa odvjetnik”, nalaže poštovanje dvaju zahtjeva.

59 Kao prvo, kao što to proizlazi iz točke 55. ove presude, tim se uvjetom nepovlaštenim strankama nalaže zabrana „samozastupanja” pred sudovima Unije, što znači da te stranke ni u kojem slučaju ne mogu zastupati same sebe.

60 Budući da Statut Suda Europske unije ili Poslovnik Suda ne predviđaju nikakvo izuzeće ili iznimku od te zabrane, podnošenje tužbe koju je potpisao sâm tužitelj ne može ni u kojem slučaju biti dostatno za pokretanje postupka pred sudovima Unije, i to čak i ako je tužitelj odvjetnik ovlašten za zastupanje pred nacionalnim sudom (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 59. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 44.).

61 Kao drugo, navedenim se uvjetom zastupnicima nepovlaštenih stranaka nalaže poštovanje zahtjeva neovisnosti, kao što to proizlazi iz točke 57. ove presude.

62 Taj se zahtjev definira i negativno i pozitivno. U negativnom smislu on se definira nepostojanjem bilo kakvog odnosa zaposlenja koji obilježava postojanje odnosa podređenosti između zastupnika kojeg je odredila stranka i te stranke. U pozitivnom smislu, navedeni se zahtjev odnosi na etička pravila i pravila struke (vidjeti u tom smislu presude od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 63. i od 14. srpnja 2022., Universität Bremen/REA, C-110/21 P, EU:C:2022:555, t. 49.).

63 Usto, taj zahtjev ne treba shvatiti kao nepostojanje bilo kakve veze između zastupnika kojeg je odredila stranka i te stranke, nego samo kao nepostojanje veza koje očito ugrožavaju njegovu sposobnost da obavlja svoju zadaću zastupanja, kako je navedena u točki 57. ove presude (vidjeti u tom smislu presudu od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 64.).

64 Smatra se da svaki odvjetnik, neovisno o obliku u kojem obavlja svoju djelatnost, kako je propisana mjerodavnim zakonima, pravilima struke i etičkim pravilima, pod uvjetom da ispunjava ono što je navedeno u sljedećoj točki ove presude, ispunjava zahtjev neovisnosti koji proizlazi iz prvog kumulativnog uvjeta predviđenog člankom 19. trećim stavkom Statuta Suda Europske unije.

65 Međutim, kao što to proizlazi iz točke 62. ove presude, zahtjev neovisnosti, čije se ispunjavanje nalaže zastupnicima nepovlaštenih stranaka u posebnom kontekstu te odredbe, nužno pretpostavlja nepostojanje bilo kakvog odnosa zaposlenja koji obilježava postojanje odnosa podređenosti između stranke i zastupnika kojeg je opunomoćila. Stoga se presumpcija neovisnosti iz prethodne točke ne primjenjuje kada postoji takav odnos zaposlenja. To je osobito tako u slučaju kad odvjetnici, u skladu s mjerodavnim nacionalnim pravom, obavljaju svoju djelatnost kao zaposlenici društva koje im je poslodavac i koje ih je ovlastilo da ga zastupaju pred sudovima Unije. Isto vrijedi i u slučaju ako bi pravnici u poduzeću (*in-house lawyers*), koji su članovi odvjetničke komore države članice te su na temelju nacionalnog prava te države članice ovlašteni zastupati pred nacionalnim sudovima pravnu osobu za koju su vezani odnosom zaposlenja, trebali zastupati tu pravnu osobu pred sudovima Unije.

66 Osim slučajeva kad postoji odnos zaposlenja koji obilježava postojanje odnosa podređenosti između stranke i zastupnika kojeg je opunomoćila, ta se presumpcija neovisnosti primjenjuje i može se oboriti samo ako iz konkretnih okolnosti proizlazi da među njima postoje veze koje očito ugrožavaju sposobnost tog zastupnika da izvršava svoju zadaću tako da na najbolji način služi interesima svoje stranke ili da navedeni zastupnik ne poštuje mjerodavna nacionalna pravila struke i etička pravila (vidjeti u tom smislu presudu od 4. veljače 2020., Uniwersytet Wrocławski i Poljska/REA, C-515/17 P i C-561/17 P, EU:C:2020:73, t. 64.).

67 U ovom je slučaju Opći sud u točki 16. pobijanog rješenja smatrao da „svojstvo odvjetnika koji su partneri u odvjetničkom društvu, u ovom slučaju tužitelja, nije u skladu sa zahtjevima neovisnosti koji su potrebni za njegovo zastupanje pred Općim sudom”. Iz toga je u točki 17. navedenog rješenja zaključio da su „tužbu kojom se pokreće postupak potpisali odvjetnici koji nemaju svojstvo neovisne treće osobe u odnosu na tužitelja”, tako da tužba u prvostupanjskom postupku nije bila podnesena u skladu s člankom 19. trećim i četvrtim stavkom Statuta Suda Europske unije i člankom 51. stavkom 1. Poslovnika Općeg suda.

68 Međutim, u slučaju kada odvjetnici imaju, na način koji je u skladu s mjerodavnim zakonima, pravilima struke i etičkim pravilima, svojstvo partnera u društvu koje zastupaju pred sudovima Unije, ta se okolnost sama po sebi ne može smatrati nespojivom sa zahtjevom neovisnosti. Naime, s jedne strane, takva se okolnost ne može izjednačiti s onom u kojoj postoji odnos zaposlenja, u smislu sudske prakse navedene u točki 62 ove presude. S druge strane, s obzirom na to da ne postoje konkretni podaci koji dokazuju postojanje veza između društva i partnera kojeg je on odredio kao svojeg zastupnika, kojima se očito ugrožava sposobnost potonjeg da obavlja svoju zadaću zastupanja na način da najbolje služi interesima stranke o kojoj je riječ ili da navedeni partner ne poštuje mjerodavna nacionalna pravila struke i etička pravila, presumpcija neovisnosti odvjetnika koji je ujedno partner u odvjetničkom društvu ne može se smatrati oborenom.

69 Time što nije poštovao doseg zahtjeva neovisnosti koji proizlazi iz prvog kumulativnog uvjeta iz članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije, Opći je sud počinio pogrešku koja se tiče prava.

70 Naposljetku, valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, svaka okolnost koja se odnosi na dopuštenost tužbe za poništenje podnesene Općem sudu, među kojima je i ona koja se odnosi na zastupanje pravne osobe po odvjetniku prilikom podnošenja te tužbe, može predstavljati razlog koji se odnosi na javni poredak na koji Sud mora paziti po službenoj dužnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 8. veljače 2024., Pilatus Bank/ESB, C-256/22 P, EU:C:2024:125, t. 34. i 36. te navedenu sudsku praksu). Činjenica da takva tužba nije podnesena u skladu sa zahtjevima iz članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije, kako ga tumači sudska praksa Suda, predstavlja takvu okolnost.

71 Međutim, obveza suda Unije da po službenoj dužnosti pazi na razlog koji se odnosi na javni poredak ne dovodi u pitanje poštovanje prava obrane. Slijedom toga, u načelu, sud Unije ne može svoju odluku temeljiti na pravnom razlogu koji je istaknut po službenoj dužnosti, čak ni kada se odnosi na javni poredak, ako prethodno nije pozvao stranke da se o tom razlogu očituju (vidjeti u tom smislu presudu od 17. prosinca 2009., Preispitivanje presude M/EMEA, C-197/09 RX-II, EU:C:2009:804, t. 40. do 42. i 57. te navedenu sudsku praksu).

72 U ovom slučaju valja primijetiti da je Opći sud u točkama 15. do 19. pobijanog rješenja samo utvrdio da je žalitelj odvjetničko društvo koje je opunomoćilo tri odvjetnika kako bi ga zastupali, a oni su u tom društvu radili u svojstvu partnera te je iz toga izveo pravno pogrešan zaključak da

ti odvjetnici ne mogu zastupati to društvo pod uvjetima koji su u skladu s člankom 19. Statuta Suda Europske unije, s obzirom na to da se takva neusklađenost, prema mišljenju Općeg suda, ni ne može ispraviti nakon isteka roka za podnošenje tužbe.

73 Međutim, Opći je sud trebao najprije provjeriti, eventualno primjenjujući mjere upravljanja postupkom predviđene u članku 64. svojeg poslovnika, postoji li između tih triju odvjetnika i odvjetničkog društva odnos zaposlenja u smislu točke 65. ove presude. Ako ne postoji takav odnos zaposlenja, samo na temelju konkretnih podataka koji dokazuju da su veze između odvjetničkog društva i odvjetnika koji su partneri i koji ga zastupaju bile takve prirode da su očito mogle ugroziti njihovu sposobnost da izvršavaju svoju zadaću ili da navedeni odvjetnici nisu poštovali mjerodavna nacionalna pravila struke ili etička pravila, moglo bi se zaključiti da ne postoji neovisnost u smislu članka 19. trećeg stavka Statuta Suda Europske unije.

74 Osim toga, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 71. ove presude, Opći sud trebao je prije donošenja odluke o tom pitanju pozvati žalitelja da podnese svoja očitovanja kako bi se zajamčila djelotvornost njegovih prava obrane.

75 Naposljetku, ako je smatrao da zahtjev neovisnosti nije ispunjen, Opći je sud prije utvrđenja nedopuštenosti tužbe trebao pozvati žalitelja da imenuje novog odvjetnika.

76 Naime, s obzirom na težinu posljedica koje proizlaze iz povrede članka 19. Statuta Suda Europske unije za žalitelja, odnosno nepovratnog utvrđenja nedopuštenosti njegove tužbe, on mora imati mogućnost, nakon što se mogao upoznati s okolnostima koje prema mišljenju Općeg suda opravdavaju donošenje odluke o nedopuštenosti te se izjasniti o tim okolnostima, da imenuje novog odvjetnika.

77 Osim toga, iz članka 78. stavka 6. Poslovnika Općeg suda u vezi s njegovim člankom 51. stavcima 2. do 4. proizlazi da stranku ne treba sankcionirati na način da se njezina tužba proglasi nedopuštenom jer ne ispunjava uvjete iz članka 78. stavaka 1. do 5 tog poslovnika, a da je se prethodno nije pozvalo da ispravi situaciju. Iz članka 55. stavaka 1. i 3. navedenog poslovnika također proizlazi da isto vrijedi i zbog ponašanja odvjetnika za koje je tijekom postupka utvrđeno da nije u skladu s dostojanstvom Općeg suda ili s dobrim sudovanjem. Naime, u takvim slučajevima te odredbe jamče kontinuitet postupka propisujući, ovisno o slučaju, da stranka o kojoj je riječ može dostaviti zahtijevane isprave ili odrediti novog zastupnika u razumnom roku koji odredi tajništvo.

78 Također valja istaknuti da članak 21. Statuta Suda Europske unije ne utvrđuje taksativno slučajeve u kojima se može ispraviti tužba.

79 Sud je uostalom već imao priliku utvrditi, pri čemu članak 21. Statuta Suda Europske unije tomu nije bio prepreka, da u slučaju podnošenja tužbe koju je potpisao sam tužitelj potonjeg treba pozvati da ispravi tužbu (vidjeti u tom smislu rješenje od 5. prosinca 1996., Lopes/Sud, C-174/96 P, EU:C:1996:473, t. 3.).

80 Nadalje, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 108. svojeg mišljenja, iz trenutačne prakse država članica proizlazi da u slučaju kad nacionalno pravo predviđa da se valjanost postupovnih akata stranke dovodi u pitanje zbog povrede pravila koja se odnose na zahtjev neovisnosti zastupnika te stranke, ta se povreda u svakom slučaju može ispraviti tijekom postupka.

81 Slijedom toga, valja prihvatiti drugi dio drugog žalbenog razloga i drugi žalbeni razlog u cijelosti.

82 Stoga pobijano rješenje valja ukinuti, a da nije potrebno razmotriti treći žalbeni razlog.

Tužba pred Općim sudom

83 U skladu s člankom 61. prvim stavkom Statuta Suda Europske unije, u slučaju ukidanja odluke Općeg suda, Sud može konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta ili može vratiti predmet na odlučivanje Općem sudu.

84 U ovom slučaju Sud raspolaže potrebnim informacijama kako bi konačno odlučio o tome je li tužba podnesena u skladu s člankom 19. Statuta Suda Europske unije i člankom 51. stavkom 1. Poslovnika Općeg suda. Naime, očito je da su tužbu uime žalitelja podnijeli odvjetnici za koje se može pretpostaviti, u skladu s onim što je navedeno u točki 68. ove presude, da ispunjavaju zahtjev neovisnosti u smislu članka 19. Statuta Suda Europske unije. Budući da nijedan podatak iz spisa ne omogućuje obaranje navedene presumpcije, niti opravdava sumnju u to da odvjetnici koji zastupaju tužitelja ne ispunjavaju taj zahtjev, valja zaključiti da tužba ispunjava navedeni zahtjev.

85 Budući da stanje postupka ne dopušta donošenje odluke u preostalom dijelu, predmet valja vratiti Općem sudu na ponovno odlučivanje.

Troškovi

86 Budući da se predmet vraća Općem sudu na odlučivanje, valja odrediti da će se o troškovima žalbenog postupka odlučiti naknadno.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Ukida se rješenje Općeg suda Europske unije od 10. listopada 2022., Studio Legale Ughi e Nunziante/EUIPO – Nunziante i Ughi (UGHI E NUNZIANTE) (T-389/22, EU:T:2022:662).**

2. **Predmet se vraća Općem sudu Europske unije na ponovno odlučivanje.**

3. **O troškovima će se odlučiti naknadno.**

Potpisi